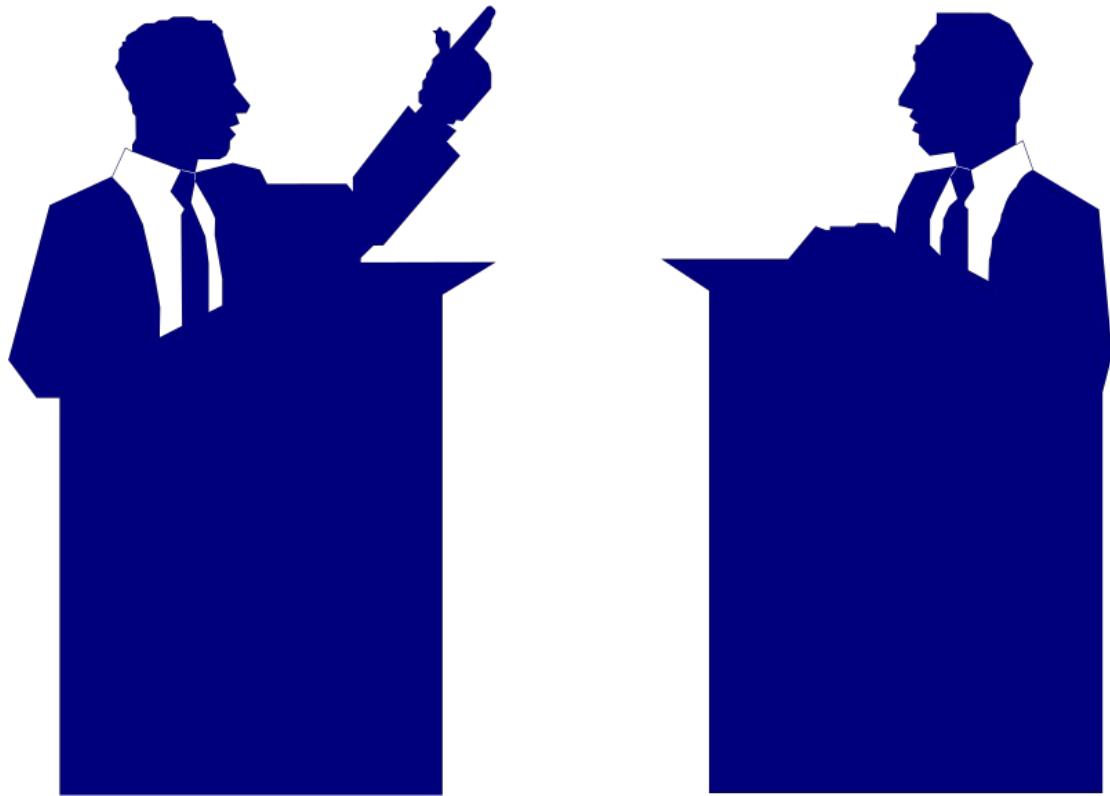

AS ÉTICAS DIALÓXICAS OU DISCURSIVAS

"Debate" (Niaz, CC-BY-SA-3.0)

ÍNDICE

AS ÉTICAS DIALÓXICAS OU DISCURSIVAS

1. AS ÉTICAS DIALÓXICAS.....	1
1.1 Introducción.....	1
1.2 Que son as éticas dialóxicas ou discursivas?.....	1
1.3 Características das éticas dialóxicas.....	2
<i>Exercicios</i>	2
2. ÉTICAS DIALÓXICAS E DEMOCRACIA.....	4
2.1. Introducción.....	4
2.2 Conexión entre ética dialóxica e democracia.....	4
2.3 A resolución pacífica dos conflitos políticos.....	5
2.4 <i>A paz perpetua</i> (I. Kant).....	6
<i>Exercicios</i>	7
SOLUCIÓNS.....	9

1. AS ÉTICAS DIALÓXICAS

1.1 Introducción

Éticas fundamentalistas

Tradicional e historicamente, os primeiros códigos éticos dos distintos eidos culturais tiveron un marcado carácter fundamentalista. Isto é, caracterizábanse por postular principios morais baseados en valores e bens supremos, os cales estaban por enriba da decisión dos homes. Eran sistemas morais que se baseaban en principios absolutos, inmutables e non suxeitos á discusión racional. Caracterizábanse pola súa rixidez e a crenza nunha autoridade suprema (Deus ou textos sagrados).

Temos exemplos como a **tradición xudeu-cristiá**, onde a táboa dos **10 mandamentos** que **Deus** lle entregou a **Moisés** no Monte Sinaí se converte no decálogo da súa moral, cuxa influencia chega ata os nosos días. E na **tradición do Islam**, a **Sharia** é a lei sagrada que historicamente rexeu todos os aspectos da vida islámica. Baseada nos textos sagrados como o Corán, a Sunnah e o Hadith, consideran que a lei e a moral proveñen directamente de **Alá**.

Moisés (J. J. Tissot, Dominio Público)

1.2 Que son as éticas dialóxicas ou discursivas?

As éticas dialóxicas son correntes éticas que fundamentan a moral no diálogo e a comunicación entre os individuos. Opóñense, polo tanto, a posturas individualistas ou autoritarias, destacando a importancia do consenso, a argumentación e a intersubxectividade na construción de valores, principios e normas morais.

Este enfoque busca resaltar a importancia da interacción entre os individuos para chegar a acordos éticos, promovendo o entendemento mutuo e o respecto entre as distintas posicións ou concepcións do que é bo ou malo, tratando de atopar puntos de acordo.

Algúns defensores das éticas dialóxicas ou discursivas foron fundamentalmente alemáns, como **Max Weber** (1864-1920) ou **Karl-Otto Apel** (1922- 2017) e **Jürgen Habermas** (1929), da Escola de Frankfurt. Estes dous últimos foron os fundadores da *ética da comunicación* ou *ética do discurso*.

1.3 Características das éticas dialóxicas

1. **Centralidade do outro.** A ética dialóxica resalta a importancia do “outro”, da alteridade na construción moral. A ética comeza coa existencia do outro, co encontro co diferente, co alleo. A ética constrúese a partir da responsabilidade cara ás outras persoas, cara ao outro. Se non existir o outro, se estivésemos sos no mundo, non necesitaríamos moral.
2. **O diálogo como fundamento.** O diálogo non é so unha forma de resolver desacordos, senón un proceso continuo de comprensión e reconstrución dos valores éticos. **Jürgen Habermas** (Alemaña 1929), sociólogo e filósofo, membro destacado da Escola de Frankfurt, na súa teoría da **acción comunicativa**, subliña que a ética deber ser produto dun consenso acadado mediante o **diálogo razoado** entre os participantes.
3. **Interacción e participación.** Foméntase un proceso participativo, no cal todos os involucrados teñen unha voz e contribúen á creación de normas ou valores compartidos. Contrariamente aos enfoques éticos que se centran nas regras impostas externamente (como as éticas fundamentalistas).
4. **Inclusividade.** A ética dialóxica susténtase na idea de que todos os individuos deben ter a oportunidade de participar do diálogo, sen exclusións, e o consenso debe ser acadado de maneira inclusiva, respectando a diversidade de perspectivas e de puntos de vista.

EXERCICIOS

Exercicio 1

A quen remitían as éticas fundamentalistas a súa xustificación?

- a) A unha autoridade política.
- b) A unha autoridade suprema.
- c) Ao costume.
- d) Non necesitaban xustificación.

Exercicio 2

En que clase de principios xustificaban as éticas fundamentalistas a moral?

- a) En principios relativistas.
- b) En principios absolutos.
- c) En principios tradicionais.
- d) En principios convencionais.

Exercicio 3

En que se apoian as éticas dialóxicas para a súa lexitimación?

- a) Na autoridade.
- b) Na imposición.
- c) Na tradición.
- d) No consenso.

Exercicio 4

Que filósofo alemán da Escola de Frankfurt subliñou a importancia do diálogo na creación e na lexitimación da ética?

- a) T. Adorno.
- b) E. Husserl.
- c) J. Habermas.
- d) B. Russell.

Exercicio 5

Cal das seguintes condicións é imprescindible para que unha ética dialóxica sexa posible?

- a) A amizade e proximidade.
- b) O recoñecemento do outro.
- c) As diferenzas culturais.
- d) O etnocentrismo cultural.

Exercicio 6

Fronte ás éticas fundamentalistas, as éticas dialóxicas fomentan...

- a) A construción dun consenso.
- b) A imposición de normas.
- c) O adoutrinamento ideolóxico.
- d) A moral relixiosa.

2. ÉTICAS DIALÓXICAS E DEMOCRACIA

2.1. Introducción

As éticas dialóxicas son unha corrente filosófica que pon a énfase na importancia do diálogo como base para a construción das relacións éticas, como xa dixemos, en contraposición coas éticas que se centran en normas ou regras fixas. Esta corrente baséase na idea de que os individuos deben interactuar entre si para chegar a acordos, resolver conflitos e, desta maneira, construír unha moral compartida.

Neste contexto, a democracia xoga un papel fundamental, unha condición necesaria, pois tanto as éticas dialóxicas como a democracia se caracterizan pola necesidade de deliberación, a escoita mutua e o recoñecemento do outro. Ambos buscan a inclusión de todos os actores no proceso de toma de decisións, recoñecendo a pluralidade de opinións e valores.

2.2 Conexión entre ética dialóxica e democracia

O **diálogo político** é fundamental nas democracias, xa que permite que os diferentes actores e as posicións políticas se entendan, se respecten e busquen solucións conxuntas. As virtudes do diálogo político son numerosas e, entre as máis destacadas, atopamos:

1. **Diálogo e participación.** Nunha democracia xenuína débese fomentar o diálogo entre os cidadáns, onde cada persoa poida expresar os seus puntos de vista, e as decisións débense tomar a través da deliberación colectiva. As éticas dialóxicas reforzan este principio, xa que propoñen que a moralidade debe ser construída a partir da interacción e do entendemento mutuo.
2. **Recoñecemento do "outro".** Nas éticas dialóxicas pártese da idea de que o "outro" é un interlocutor lexítimo, o que implica o recoñecemento da súa dignidade e do dereito a participar no proceso ético e político. En democracia, este principio é esencial, xa que a igualdade de dereitos e a liberdade de expresión son piares fundamentais.

A historia demóstranos que cando non lles respectamos este principio de dignidade e dereito a expoñer e defender as posicións políticas aos que pensan ou opinan distinto, é fácil caer no conflito e na guerra, é cando as posicións se maximizan e o "adversario" político se converte en "inimigo". Unha sociedade democrática debe estar sempre "vixiante" ante as tentacións dogmáticas e a intolerancia cara ao que opina distinto, ante o risco de posicións fascistas ou totalitarias que destrúen a convivencia e a paz social. Por esta razón é fundamental a procura do consenso, como vemos no seguinte punto.

3. **Construción do consenso.** A ética dialóxica oriéntase cara á construción dun consenso entre diferentes puntos de vista, o cal é clave nas democracias. A toma de decisións nunha democracia non busca impoñer unha visión única, senón atopar acordos que respecten a diversidade de opinións e valores.
4. **Pluralismo e diferenzas.** Tanto as éticas dialóxicas como a democracia recoñecen e valoran a pluralidade de opinións, culturas e perspectivas. Nun contexto democrático, isto tradúcese nun espazo onde as diferenzas non só son toleradas, senón consideradas esenciais para o enriquecemento do debate político.
5. **Fomentan o entendemento mutuo.** Diálogo e democracia permítenlles aos diferentes actores coñecer e comprender as posicións e preocupacións do outro, o que contribúe a reducir conflitos e polarizacións.

2.3 A resolución pacífica dos conflitos políticos

O diálogo e a solución de conflitos políticos son fundamentais para a estabilidade e o progreso de calquera sociedade. O conflito político xorde cando os diferentes actores, como partidos políticos, gobernos, organizacións ou grupos sociais, teñen intereses, valores ou visións de futuro contraditorias. No entanto, a través do diálogo, os conflitos poden abordarse de maneira construtiva para encontrar solucións pacíficas e duradeiras.

Expoñemos algúns dos principios fundamentais no diálogo político para a resolución de conflitos:

1. **Escoita activa e respecto mutuo.** É esencial que todas as partes involucradas nos conflitos se escoiten de xeito activo e respectuoso. Isto significa non só escoitar as palabras, senón comprender o contexto e as preocupacións do contrario. O respecto mutuo favorece un ton positivo e permite que as partes se acheguen cunha disposición aberta a atopar puntos de encontro.
2. **Negociación e compromiso.** Os conflitos políticos non sempre se resolven por completo, pero poden mitigarse mediante a negociación. Ambas as partes deben estar dispostas a ceder nalgún punto para poder chegar a un acordo que beneficie a todos. É importante comprender que na solución de conflitos non se trata de ganar ou perder, senón de atopar un terreo común onde as diferenzas poidan ser manexadas de forma razoable e construtiva.
3. **Mediación imparcial.** Cando nun conflito político as partes non chegan a un acordo directamente, a mediación pode ser moi útil. Un terreo imparcial, como un mediador internacional ou unha organización da sociedade civil, pode facilitar as conversas e axudar a guiar as negociacións para atopar unha solución xusta. A imparcialidade do mediador é crucial para evitar que un dos lados se sinta desprotexido ou enganado.

4. **Recoñecemento da diversidade de intereses.** Nos conflitos políticos adoitan estar involucradas diversas axendas, como os intereses económicos, sociais, culturais ou territoriais. O recoñecemento desta diversidade e a busca de solucións que respecten as diferenzas son fundamentais para acadar un acordo sostible (por exemplo, a España das autonomías).
5. **A participación da sociedade civil.** É importante que os actores da resolución dun conflito non sexan só políticos, senón tamén a sociedade civil, incluídos os grupos de interese (traballadores, sindicatos, empresarios, etc.), as organizacións non gobernamentais (ONG e colectivos e organizacións como a Cruz Vermella, Médicos sen Fronteiras, Cáritas, Unicef, Greenpeace, Ecoloxistas en Acción, etc.) e os cidadáns. Involucrar diferentes sectores da sociedade no proceso de diálogo axuda a garantir que as solucións sexan inclusivas e representativas das diversas perspectivas e intereses.

2.4 A paz perpetua (I. Kant)

O diálogo político, cando se leva de maneira seria e sincera, é un instrumento poderoso para resolver conflitos e acadar solucións duradeiras. O respecto mutuo, a negociación, a mediación imparcial e a empatía son piares esenciais para unha resolución exitosa dos conflitos. Pero para isto é fundamental que todas as partes estean comprometidas coa paz e dispostas a ceder, buscando sempre o ben común.

I. Kant, filósofo alemán do século XVIII, é moi coñecido pola súa obra *A paz perpetua*, publicada en 1795, na cal expón a súa visión sobre como lograr unha paz duradeira entre as nacións. Nesta obra, Kant argumenta que é posible acadar unha paz estable a nivel mundial, pero, para acadala, é necesario seguir certos principios éticos e políticos fundamentais.

As bases do pensamento de Kant na *Paz perpetua* son as seguintes:

1. **República e gobernos constitucionais.** Kant sostén que os Estados que están organizados baixo principios republicanos, nos cales o poder político emana dos cidadáns (é dicir, gobernos representativos e democráticos), son os que máis probabilidades teñen de manter a paz. A idea é que, nestes sistemas, os gobernantes non poden ir á guerra sen o consentimento do pobo, que xeralmente prefire a paz.
2. **Dereito internacional e federación de Estados.** Kant propón a creación dunha "**federación de Estados libres**". Un organismo internacional onde os países se comprometan a resolver as súas disputas pacificamente, sen recorrer á guerra. Este concepto sería o precursor, case 200 anos despois, da Liga das Nacións ou das Nacións Unidas (ONU).

3. **Principio de non intervención.** Segundo Kant, un principio clave para acadar a paz é que os Estados non deben interferir nos asuntos internos doutros Estados.
4. **Condicións para a paz perpetua.** Kant presenta unha serie de condicións previas que deben cumprirse para que a paz perpetua sexa posible. Entre elas:
  - Os Estados deben renunciar á guerra como medio para resolver as disputas.
  - Deben tratar os seus cidadáns con dignidade e respecto, establecendo as condicións que garantan a liberdade.
  - O comercio entre nacións debe ser libre, xa que isto fomenta a cooperación pacífica.
5. **Moralidade e paz universal.** Para Kant, a paz non é so unha cuestión política ou pragmática, senón que tamén ten unha dimensión ética e moral. *A paz perpetua* baséase na idea de que a humanidade debe aspirar a unha moralidade universal que impida a guerra e fomente a convivencia entre os pobos.

A Paz Perpetua de Kant é unha obra visionaria que articula unha concepción ética e política de paz global, anticipando ideas que hoxe en día seguen debaténdose no ámbito das relacións internacionais, dos dereitos humanos e da diplomacia.

EXERCICIOS

Exercicio 7

Cal é a condición máis necesaria para a fortaleza dunha democracia?

- a) A campaña electoral.
- b) A multiplicidade de opcións políticas.
- c) O diálogo e a participación.
- d) A pluralidade política.

Exercicio 8

Cal dos seguintes principios son fundamentais para a resolución dos conflitos políticos?

- a) O pragmatismo político.
- b) Unha defensa férrea dos intereses de cada parte.
- c) A non participación da sociedade civil.
- d) A negociación e o compromiso.

Exercicio 9

En que obra publicada no 1795 I. Kant desenvolve unha verdadeira política pola paz?

- a) *A crítica da razón pura.*
- b) *A paz perpetúa.*
- c) *A metafísica dos costumes.*
- d) *A crítica da razón práctica.*

Exercicio 10

Cal das seguintes institucións propón Kant como ferramenta para a resolución de conflitos armados entre os países?

- a) Unha federación de Estados libres.
- b) Un exército multinacional para frear os conflitos.
- c) A creación dun exército poderoso para disuadir a guerra.
- d) Unha política belicosa que intimide os adversarios.

SOLUCIÓNS

---

1. b)
2. b)
3. d)
4. c)
5. b)
6. a)
7. c)
8. d)
9. b)
10. a)